مەدىنىدە نازىل بولغان — سۈرە مۇتەففىفىن — 36 ئايەت

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَيۡلٞ لِّلۡمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ ٱلَّذِينَ إِذَا ٱكۡتَالُواْ عَلَى ٱلنَّاسِ يَسۡتَوۡفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمۡ أَو وَّزَنُوهُمۡ
يُخۡسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُوْلَٰٓئِكَ أَنَّهُم مَّبۡعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوۡمٍ عَظِيمٖ ﴿٥﴾ يَوۡمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ
﴿٦﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

(ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا) كەم بەرگۈچىلەرگە ۋاي! ﴿1﴾***. ئۇلار كىشىلەردىن ئۆلچەپ ئالغان چاغدا، تولۇق ئالىدۇ*** ﴿2﴾***. كىشىلەرگە ئۆلچەپ ياكى تارتىپ بەرگەن چاغدا، كەم بېرىدۇ*** ﴿3﴾***. ئۇلار بۈيۈك بىر كۈندە تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىغا ئىشەنمەمدۇ*** ﴿4 - 5﴾***. ئۇ كۈندە ئىنسانلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ھوزۇرىدا تىك تۇرىدۇ*** ﴿6﴾.

نەسەئى ۋە ئىبنى ماجە ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كەلگەن چاغدا، مەدىنىدىكى كىشىلەر ئۆلچەم ۋە تارازا ئىشلىرىدا بەك ناچار ئىش قىلىدىغان كىشىلەر ئىدى. شۇنىڭ بىلەن اللە تائالا: **﴿(ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا) كەم بەرگۈچىلەرگە ۋاي!﴾** دېگەن ئايىتىنى چۈشۈردى. ئۇلار شۇنىڭدىن كېيىن ئۆلچەم ۋە تارازا ئىشلىرىدا توغرا بولۇشقا باشلىدى.

اللە تائالا ئۆلچەم ۋە تارازىدا كەم بەرگۈچىلەرنىڭ قانداق ئادەملەر ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: **﴿ئۇلار كىشىلەردىن ئۆلچەپ ئالغان چاغدا، تولۇق ئالىدۇ﴾** يەنى ئۇلار كىشىلەردىن ئۆزلىرىنىڭ ھەقلىرىنى ئالغاندا، (ئۇلارغا بەرگىنىدىن) ئارتۇق ئالىدۇ. **﴿كىشىلەرگە ئۆلچەپ ياكى تارتىپ بەرگەن چاغدا، كەم بېرىدۇ﴾** يەنى كىشىلەرگە بەرگەن چاغدا، كەم بېرىدۇ.

اللە تائالا ئۆلچەم ۋە تارازىدا توغرا بولۇشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿سىلەر (باشقىلارغا ئاشلىق قاتارلىقلارنى) ئۆلچەپ بەرگەندە، تولۇق ئۆلچەڭلار ۋە توغرا تارازىدا تارتىپ بېرىڭلار، بۇنداق قىلىش (سىلەرگە دۇنيادا) ياخشىدۇر، ئاخىرەتلىكىڭلار ئۈچۈن تېخىمۇ ئوبداندۇر﴾[1] ﴿ئۆلچەمنى ۋە تارازىنى توغرا قىلىڭلار، ھېچقانداق ئادەمنى كۈچى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايمىز﴾[2] ﴿ئۆلچەمدە ئادىل

---

[1] سۈرە ئىسرا 35 ـ ئايەت.
[2] سۈرە ئەنئام 152 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

بولۇڭلار، تارازىدا كەم بەرمەڭلار﴾[1] شۇئەيب ئەلەيهىسسالامنىڭ قەۋمى ئۆلچەم ۋە تارازىدا كىشىلەرگە بەرگەنلىكى ئۈچۈن الله تائالا ئۇلارنى هالاك قىلىۋەتكەن.

ئۆلچەم ۋە تارازىدا كەم بەرگۈچىلەرنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله تائالانىڭ ئالدىدا هېساب بېرىدىغانلىقى بىلەن قورقۇتۇش توغرىسىدا

الله تائالا ئۇلارغا تەهدىت سېلىپ مۇنداق دېدى: ﴿ئۇلار بۈيۈك بىر كۈندە تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىغا ئىشەنمەمدۇ﴾ يەنى ئۇلار قورقۇنچى كاتتا، ئەندىشىسى كۆپ، زىيان تارتقان ئادەم چوقۇم دوزاخقا تاشلىنىدىغان بۈيۈك بىر كۈندە تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىدىن ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ئىشلارنى بىلىدىغان الله تائالانىڭ ئالدىدا هېساب بېرىش ئۈچۈن تۇرىدىغانلىقىدىن قورقمامدۇ؟

﴿ئۇ كۈندە ئىنسانلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ هوزۇرىدا تىك تۇرىدۇ﴾ يەنى ئىنسانلار ئۇ كۈندە يالاڭ ئاياق، يالىڭاچ ۋە خەتنىسىز هالەتتە، ناهايىتى جاۋابكارلىقى قىيىن ۋە گۇناهكارلارغا ناهايىتى تار ۋە ئېغىر كېلىدىغان بىر ئورۇندا تۇرىدۇ. ئۇلارغا الله تائالانىڭ بۇيرۇقلىرىدىن ئۇلارنىڭ تەنلىرىنى شۈركەندۈرۈپ، سەزگۈ ئەزالىرىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋېتىدىغان چۈشىدۇ.

ئىمام مالىك ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاهۇ ئەنهۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىشىلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ هوزۇرىدا تۇرىدىغان كۈندە (ئۇ كۈندىكى ئەهۋالنىڭ ئېغىرلىقىدىن) ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ھەتتا ئۆرلەپ قۇلاقلىرىغا چىققۇدەك تەرنىڭ ئىچىدە قالىدۇ» بۇ هەدىسنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم، مالىك ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى ئەۋندىن رىۋايەت قىلدى. مالىك ۋە ئابدۇللاھ ئىبنى ئەۋن بولسا بۇ هەدىسنى نافىئدىن رىۋايەت قىلغان.

ئىمام ئەهمەد ئىبنى ئەسۋەد كەندىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، مەن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ: «قىيامەت كۈنى بەندىلەرگە قۇياش بىر نەيزە ياكى ئىككى نەيزە بويى دەرىجىدە يېقىن قىلىنىدۇ. قۇياش ئۇلارنى قىزىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قىلغان قىلمىشلىرىغا قارىتا تەرگە چۆمىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدە تەر تاپىنىغىچە چىقىدىغانلار، تىزلىرىغىچە چىقىدىغانلار، بېلىگىچە چىقىدىغانلار ۋە ئېغىزلىرىغىچە چىقىدىغانلار بار. بۇ هەدىسنى ئىمام مۇسلىم ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان.

ئەبۇداۋۇد پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ قىيامەت كۈندە الله تائالانىڭ هوزۇرىدا تۇرىدىغان ئورۇننىڭ ئېغىرلىقىدىن الله تائالاغا سىغىنىپ پاناھ تىلىگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. ئىبنى مەسئۇد: ئىنسانلار قىيامەت كۈنى باشلىرىنى ئاسمانغا كۆتەرگەن هالەتتە، ئۇلارغا بىرەرسىمۇ گەپ قىلماستىن 40 يىل تۇرىدۇ. تەر ئۇلارنىڭ مەيلى ياخشىسى بولسۇن، ياكى يامىنى بولسۇن ئۇلارنىڭ ئېغىزلىرىغىچە چىقىدۇ، دېدى. ئىبنى ئۆمەر: ئىنسانلار قىيامەت كۈنى يۈز يىل تۇرىدۇ، دېدى. بۇ ئىككى ئەسەرنى ئىبنى جەرىر رىۋايەت قىلغان.

ئەبۇداۋۇد، نەسەئى ۋە ئىبنى ماجە قاتارلىقلار ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنهانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام كېچىدە تۇرۇپ ئوقۇيدىغان نامازلىرىنى ئوقۇشنى باشلىغاندا 10 قېتىم تەكبىر، 10 قېتىم هەمدى، 10 قېتىم تەسبىھ ۋە 10 قېتىم ئىستىغفار ئېيتاتتى ۋە «ئى الله! گۇناهىمنى كەچۈرگىن، مېنى توغرا يولغا باشلىغىن، ماڭا رىزق بەرگىن ۋە ماڭا ساقلىق ئاتا قىلغىن»

---

[1] سۈرە رەھمان 9 - ئايەت.

www.munber.org

دېگەن دۇئانى قىلاتتى، ھەممە قىيامەت كۈنىدە الله تائالانىڭ ھۇزۇرىدا تۇرىدىغان ئورۇننىڭ قىيىنچىلىقلىرىدىن الله تائالاغا سىغىنىپ پاناھ تىلەيتتى.

* * * * * * *

كَلَّآ إِنَّ كِتَـٰبَ ٱلۡفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ ﴿٧﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَـٰبٌ مَّرۡقُومٌ ﴿٩﴾ وَيۡلٌ يَوۡمَئِذٍ
لِّلۡمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿١١﴾ وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعۡتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِ
ءَايَـٰتُنَا قَالَ أَسَـٰطِيرُ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّاۖ بَلۡۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّآ إِنَّهُمۡ عَن رَّبِّهِمۡ
يَوۡمَئِذٍ لَّمَحۡجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمۡ لَصَالُواْ ٱلۡجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ هَـٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾

ئۇلار (تارازىدا، ئۆلچەمدە) كەم بېرىشتىن يانسۇن، يامان ئادەملەرنىڭ نامە ـ ئەمالى چوقۇم سىججىندا بولىدۇ﴿7﴾. سىججىن دېگەن نېمە؟ ئۇنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴿8﴾. ئۇ (يامان ئادەملەرنىڭ قىلمىشلىرى) خاتىرىلەنگەن بىر دەپتەردۇر﴿9﴾. بۇ كۈندە ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴿10﴾. ئۇلار قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدۇ﴿11﴾. ئۇنى پەقەت (كۇفرىدا) ھەددىدىن ئاشقان، ئىنتايىن گۇناھكار ئادەملا ئىنكار قىلىدۇ﴿12﴾. ئۇنىڭغا بىزنىڭ ئايەتلىرىمىز تىلاۋەت قىلىنسا، ئۇ: «(بۇ) قەدىمكىلەرنىڭ ھېكايىلىرىدۇر» دەيدۇ﴿13﴾. ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۇپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن﴿14﴾. ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ھەقىقەتەن ئۇلار بۇ كۈندە پەرۋەردىگارىنى كۆرۈشتىن مەنئى قىلىنغان﴿15﴾. ئاندىن ئۇلار ھەقىقەتەن دوزاخقا داخىل بولغۇچىلاردۇر﴿16﴾. ئاندىن (ئۇلارغا): «مانا بۇ سىلەر ئىنكار قىلغان نەرسە (يەنى ئازاب)دۇر» دېيىلىدۇ﴿17﴾.

يامان ئادەملەرنىڭ نامە ـ ئەمالى ۋە ئۇلارنىڭ بەزى ئەھۋاللىرى توغرىسىدا

﴿**يامان ئادەملەرنىڭ نامە ـ ئەمالى چوقۇم سىججىندا بولىدۇ**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ ئاخىرقى قايتىدىغان يېرى ۋە ئورۇنلىرى (جەھەننەمدىكى) تار بىر جىلغىدا بولىدۇ.

شۇڭا الله تائالا ئۇ جىلغىنىڭ ئىشىنىڭ ئېغىرلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: ﴿**سىججىن دېگەن نېمە؟ ئۇنى قانداق بىلەلەيسەن؟**﴾ يەنى ئۇ جىلغىنىڭ ئىشى بولسا كاتتا ئىشتۇر. ئۇ، گۇناھكارلار مەڭگۈ قېلىپ قالىدىغان بىر جىلغىدۇر، شۇنداقلا قاتتىق بىر ئازابتۇر. بەزى ئالىملار: ئۇ جىلغىنى يەتتىنچى قات زېمىننىڭ ئاستىدا، دېدى. بەرا ئىبنى ئازىب رىۋايەت قىلغان ئۇزۇن بىر ھەدىستە الله تائالانىڭ كاپىرلارنىڭ جانلىرى ھەققىدە: ئۇنىڭ نامە ـ ئەمەلىغا (ئۇنى جەھەننەمدىكى) بىر جىلغىغا بارىدۇ، دەپ يېزىڭلار، دېگەنلىكى ۋە ئۇ جىلغىنىڭ يەتتىنچى قات زېمىننىڭ ئاستىدا ئىكەنلىكى سۆزلىنىپ ئۆتۈلدى. كاپىرلارنىڭ ئاخىرقى قايتىش ئورنى جەھەننەمدىكى بىر جىلغا بولىدۇ (يەنى دوزاخ بولىدى). بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاندىن ئۇنى (چىرايلىق ياراتقانلىق نېمىتىمىزگە شۈكۈر قىلماي ئاسىيلىق قىلغانلىقتىن) دوزاخقا قايتۇردۇق. پەقەت ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾[1] الله تائالا بۇ ئايەتتە مۇنداق دېدى: ﴿**ئۇلار (تارازىدا، ئۆلچەمدە) كەم بېرىشتىن يانسۇن، يامان ئادەملەرنىڭ نامە ـ ئەمالى چوقۇم سىججىندا بولىدۇ. سىججىن دېگەن نېمە؟ ئۇنى قانداق**

[1] سۈرە تىن 5 ــ 6 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

بىلەلەيسەن؟﴾ اللّٰه تائالا (جەھەننەمدىكى ئۇ جىلغىنىڭ قانداق يەر) ئىكەنلىكى ھەققىدە مۇنداق دېدى: ﴿**ئۇلار زەنجىر بىلەن باغلانغان ھالدا دوزاخنىڭ تار يېرىگە تاشلانغان چاغدا**، بۇ يەردە ئۇلار (ئۆزلىرىنىڭ) **ئۆلۈمىنى تىلەيدۇ**﴾[1].

﴿**ئۇ (يامان ئادەملەرنىڭ قىلمىشلىرى) خاتىرىلەنگەن بىر دەپتەردۇر**﴾ مەۋھەممەد ئىبنى كەئب قۇرەزىنىڭ قارىشىچە، بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: جەھەننەمگە كىرىدىغانلارنىڭ سانى ئۇلاردىن بىرەر كىشى ئارتۇق بولۇپ قالمايدىغان ۋە بىرەر كىشى كەم بولۇپ قالمايدىغان دەرىجىدە ناھايىتى ئېنىق قىلىنىپ يېزىلىپ بولغاندۇر، دېگەنلىك بولىدۇ.

﴿**بۇ كۈندە ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!**﴾ يەنى ئۇلار قىيامەت كۈنى اللّٰه تائالا ئۇلارغا ۋەدە قىلغان جەھەننەمنى ۋە خارلىغۇچى ئازابنى كۆرگەن ۋاقتىدا ئۇلارغا ۋاي!

”ۋاي“ دېگەن سۆز ھەققىدىكى بايانلار بېشىدا بايان قىلىنىپ ئۆتتۈلدى. ئۇ سۆزنىڭ مەنىسى بولسا: ھالاك بولسۇن! دېگەنلىك بولىدۇ. بەھزى ئىبنى ھەكىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىشىلەرنى كۈلدۈرۈش ئۈچۈن يالغان گەپ قىلغان كىشىلەرگە ۋاي! ۋە ئۇنىڭغا ۋاي!» يەنى بۇ يەردىكى ”ۋاي“ دېگەن سۆز ھالاك بولسۇن! دېگەن مەنانى بېرىدۇ.

ئاندىن اللّٰه تائالا ئۇ گۇناھكار، كاپىر، ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ قانداق كىشىلەر ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: ﴿**ئۇلار قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار قىيامەتنىڭ بولىدىغانلىقىغا ئىشەنمەيدۇ ھەم قىيامەتنى بولىدۇ دەپمۇ، قارىمايدۇ. ھەتتا ئۇنىڭ بولۇشىنى يىراق سانايدۇ.

﴿**ئۇنى پەقەت (كۇفرىدا) ھەددىدىن ئاشقان، ئىنتايىن گۇناھكار ئادەملا ئىنكار قىلىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار بولسا اللّٰه تائالا چەكلىگەن ئىشلارنى قىلىپ ۋە ئۇ يولغا قويۇپ بەرگەن بەلگىلىمىلەردىن ئۆتۈپ كېتىپ، قىلمىشلىرىدا ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن ۋە سۆزلىسە يالغان سۆزلەپ، ۋەدە قىلسا، ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلىپ، جېدەللىشىپ قالغاندا، ئالدى بىلەن ئېغىزىنى بۇزۇپ سۆزلەيدىغان گۇناھكار كىشىلەردۇر.

﴿**ئۇنىڭغا بىزنىڭ ئايەتلىرىمىز تىلاۋەت قىلىنسا، ئۇ: «(بۇ) قەدىمكىلەرنىڭ ھېكايىلىرىدۇر» دەيدۇ**﴾ يەنى ئۇ پەيغەمبەر ئارقىلىق اللّٰه تائالانىڭ سۆزلىرىنى (اللّٰه تائالانىڭ ئايەتلىرىنى) ئاڭلىسا، ئۇ سۆزنى ئىنكار قىلىدۇ ۋە ئۇ ھەققىدە يامان گۇماندا بولۇپ: ئۇ ئىلگىرىكىلەرنىڭ كىتابلىرىدىن توپلىشىپ، ئويدۇرۇپ ئېلىنغان دەيدۇ. بۇ ھەقتە اللّٰه تائالا مۇنداق دېدى: ﴿**ئۇلارغا (يەنى مۇشرىكلارغا): «پەرۋەردىگارىڭلار (پەيغەمبىرىگە) نېمىلەرنى نازىل قىلدى؟» دېيىلسە، ئۇلار (مەسخىرە قىلىپ): «قەدىمكىلەرنىڭ ئەپسانىلىرىنى (نازىل قىلدى)» دېيىشىدۇ**﴾[2] ﴿**ئۇلار ئېيىتتى: «(بۇ) بۇرۇنقىلارنىڭ ئەپسانىلىرىدۇركى، ئۇلارنى ئۇ يازدۇرۇۋالغان، (ھېپزى قىلىۋېلىش ئۈچۈن) ئۇنىڭغا ئەتىگەن ـ ئاخشامدا ئوقۇپ بېرىلىۋاتىدۇ»**﴾[3].

﴿**ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن**﴾ يەنى قۇرئان بولسا كاپىرلار گۇمان قىلغاندەك ۋە دېگەندەك قەدىمكىلەرنىڭ ھېكايىسى ئەمەستۇر. ئەكسىچە ئۇ اللّٰه تائالانىڭ سۆزى ۋە اللّٰه تائالانىڭ ئۆز پەيغەمبىرىگە چۈشۈرگەن ۋەھيىسىدۇر. ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنىڭ ۋە خاتالىقلىرىنىڭ كۆپ بولغانلىقى تۈپەيلىدىن، ئۇلارنىڭ دىللىرىنى قاپلىۋالغان قارىلىق ئۇلارنى دىللىرى بىلەن قۇرئانغا ئىمان ئېيتىشتىن توسۇپ قويىدى.

---

[1] سۈرە فۇرقان 13 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەھل 24 ـ ئايەت.
[3] سۈرە فۇرقان 5 ـ ئايەت.

www.munber.org

شۇڭا اللە تائالا مۇنداق دېدى: **﴿هەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۇپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن﴾** بۇ ھەقتە ئىبنى جەرىر، تىرمىزى، نەسەئى ۋە ئىبنى ماجە قاتارلىقلار ئەبۇھۇرەيرەدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئەگەر بەندە بىرەر گۇناھ ئىشنى قىلىپ قالسا، ئۇنىڭ دىلىغا بىر قارا چېكىت چۈشىدۇ. مۇبادا ئۇ گۇناھىغا تەۋبە قىلسا، ئۇنىڭ دىلى (ئۇ قارا چېكىتتىن) تازىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ گۇناھنى قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇۋەرسە، ئۇنىڭ دىلىغا قويۇلىدىغان چېكىتمۇ كۆپىيىپ بارىدۇ. مانا بۇ اللە تائالانىڭ: **﴿هەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۇپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن﴾** دېگەن ئايىتىدە بايان قىلىنغان قارىيىپ كەتكەن دىللاردۇر».

﴿هەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ھەقىقەتەن ئۇلار بۇ كۈندە پەرۋەردىگارىنى كۆرۈشتىن مەنئى قىلىنغان﴾ يەنى قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ ئورۇنلىرى دوزاختا بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار شۇ كۈندە ئۆزلىرىنىڭ ياراتقۇچىسى بولغان پەرۋەردىگارىنى كۆرۈشتىن چەكلىنىدۇ. ئىمام ئەبۇ ئابدۇللاھ شافىئىي: بۇ ئايەتتە قىيامەت كۈنى مۆمىنلەرنىڭ اللە تائالانى كۆرىدىغانلىقىغا دەلىل ـ پاكىت باردۇر، دېدى.

﴿ئاندىن ئۇلار ھەقىقەتەن دوزاخقا داخىل بولغۇچىلاردۇر﴾ يەنى ئۇلار پەرۋەردىگارىنى كۆرۈشتىن مەھرۇم قىلىنىش بىلەن بىللە ئوت يېنىپ تۇرىدىغان دوزاخقا كىرىدۇ. **﴿ئاندىن (ئۇلارغا): «مانا بۇ سىلەر ئىنكار قىلغان نەرسە (يەنى ئازاب) دۇر» دېيىلىدۇ﴾** يەنى بۇ سۆز ئۇلارغا ئۇلارنى ئەيىبلاش، تەنقىد قىلىش ۋە كەمسىتىش يۈزىسىدىن دېيىلىدۇ.

* * * * * * *

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلۡأَبۡرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَٰبٞ مَّرۡقُومٞ ﴿٢٠﴾ يَشۡهَدُهُ
ٱلۡمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعۡرِفُ فِي وُجُوهِهِمۡ نَضۡرَةَ
ٱلنَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسۡقَوۡنَ مِن رَّحِيقٖ مَّخۡتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَٰمُهُۥ مِسۡكٞۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلۡيَتَنَافَسِ ٱلۡمُتَنَٰفِسُونَ ﴿٢٦﴾
وَمِزَاجُهُۥ مِن تَسۡنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا ٱلۡمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾

راستلا ياخشى بەندىلەرنىڭ نامە ـ ئەمالى شەك ـ شۈبھىسىز ئىللىييوندا بولىدۇ[18]. ئىللىييوننىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سەن قانداق بىلەلەيسەن؟[19]. (ئۇ) ياخشىلارنىڭ ئەمەللىرى خاتىرىلەنگەن دەپتەردۇر[20]. ئۇنىڭغا اللەنىڭ يېقىن پەرىشتىلىرى گۇۋاھ بولىدۇ[21]. ياخشىلار نېمەت ئىچىدە (يەنى جەننەتتە) بولىدۇ[22]. ئۇلار تەختلەر ئۈستىدە تۇرۇپ (اللەنىڭ جەننەتتە ئۇلارغا بەرگەن تۈرلۈك نېمەتلىرىگە) قارايدۇ[23]. ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، نېمەتنىڭ (ئۇلارنىڭ چىرايلىرىدىن چىقىپ تۇرغان) ئەسىرىنى تونۇيسەن[24]. ئۇلار ئاغزى پېچەتلەنگەن ساپ شاراب بىلەن سۇغىرىلىدۇ، ئىچىشنىڭ ئاخىرىدا ئۇنىڭدىن ئىپارنىڭ ھىدى كېلىپ تۇرىدۇ. قىزىققۇچىلار شۇنىڭغا قىزىقسۇن![25-26]. (يەنى ساپ شارابقا) تەسنىمنىڭ (سۈيى) ئارىلاشتۇرۇلغان[27]. تەسنىم جەننەتتىكى بىر بۇلاق بولۇپ، ئۇنىڭدىن اللەنىڭ يېقىن بەندىلىرى ئىچىدۇ[28].

www.munber.org

ياخشىلارنىڭ نامە ـ ئەمالى ۋە ئۇلارنىڭ مۇكاپاتى توغرىسىدا

﴿**راستلا ياخشى بەندىلەرنىڭ نامە ـ ئەمالى شەك ـ شۈبھىسىز ئىللىييۇندا بولىدۇ**﴾ يەنى ياخشى بەندىلەرنىڭ ئەھۋالى كاپىرلارنىڭكىگە ئوخشىمايدىغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ قايتىش ئورنى ئىللىييۇندا بولىدۇ. ھىلال ئىبنى يەسساف مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: ئىبنى ئاببا س كەئبدىن "سىججىن" ھەققىدە سوئال سورىدى. كەئب: ئۇ بولسا يەتتىنچى قات زېمىندۇر ۋە ئۇ يەردە كاپىرلارنىڭ جانلىرى باردۇر، دەپ جاۋاب بەردى. ئۇنىڭدىن "ئىللىييىن" ھەققىدە سوئال سورىغان ئىدى. ئۇ: ئۇ بولسا يەتتىنچى قات ئاسماندۇر ۋە ئۇ يەردە مۆمىنلەرنىڭ جانلىرى باردۇر، دەپ جاۋاب بەردى.

ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە ئىبنى ئاببا سنىڭ ئايەتتىكى "ئىللىييىن" دىن جەننەت كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. باشقىلار: ئىللىييىن بولسا سىدرەتۇل مۇنتەھانىڭ قېشىدىدۇر، دېدى. توغرىسى ئايەتتىكى "ئىللىييىن" دېگەن سۆزدىن (مەيلى يەتتىنچى ئاسمان بولسۇن ياكى سىدرەتۇل مۇنتەھانىڭ قېشى بولسۇن ياكى ئۇنىڭدىن باشقا يەر بولسۇن) ئۈستۈن قاتلامدىكى بىر يەر كۆزدە تۇتۇلىدۇ. قانداق نەرسە ئۈستۈن بولغانسېرى ۋە يۇقىرىغا كۆتۈرۈلگەنسېرى كاتتا ۋە كەڭرى ھالەتتە بولىدۇ.

شۇڭا الله تائالا ئىللىييىننىڭ ئىشىنى گەۋدىلەندۈرۈپ مۇنداق دېدى: ﴿**(ئۇ) ياخشىلارنىڭ ئەمەللىرى خاتىرىلەنگەن دەپتەردۇر. ئۇنىڭغا اللەنىڭ يېقىن پەرىشتىلىرى گۇۋاھ بولىدۇ**﴾ ئەۋفى ئىبنى ئاببا سنىڭ: ئۇنىڭغا ھەر بىر ئاسماندىن، ئۇ ئاسماننىڭ يېقىن پەرىشتىلىرى گۇۋاھ بولىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى.

﴿**ياخشىلار نېمەت ئىچىدە (يەنى جەننەتتە) بولىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار قىيامەت كۈنى مەڭگۈ بولىدىغان نېمەت ۋە كەڭ مەرھەمەت بار جەننەتلەرنىڭ ئىچىدە بولىدۇ.

﴿**ئۇلار تەختلەر ئۈستىدە تۇرۇپ (اللەنىڭ جەننەتتە ئۇلارغا بەرگەن تۈرلۈك نېمەتلىرىگە) قارايدۇ**﴾ بۇ ئايەتنىڭ ئىككى خىل مەنىسى بولۇپ، بىرىنچى خىل مەنىسى: ئۇلار تەختلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئۆزلىرىگە تەۋە بولغان نېمەتلەرگە ۋە الله تائالا ئۇلارغا بەرگەن، تۈگەپ قالمايدىغان ۋە يوقاپ كەتمەيدىغان ياخشىلىق ۋە مەرھەمەتلەرگە قارايدۇ دېگەنلىك بولىدۇ. ئىككىنچى خىل مەنىسى: ئۇلار تەختلەر ئۈستىدە تۇرۇپ الله تائالاغا قارايدۇ، دېگەنلىك بولىدۇ. بۇ بولسا مۆمىنلەرنى يۇقىرىدا الله تائالانىڭ: ﴿**ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ھەقىقەتەن ئۇلار بۇ كۈندە پەرۋەردىگارىنى كۆرۈشتىن مەنئى قىلىنىغان**﴾ دېگەن ئايىتىدە سۈپەتلىنىپ ئۆتۈلگەن كاپىرلارغا ئوخشىمايدىغان سۈپەت بىلەن سۈپەتلەشتۇر. يەنى الله تائالا بۇ ئايىتىدە جەننەتكە كىرگەنلەردىن خەۋەر بېرىپ ئۇلارنىڭ تەختلىرى ۋە تۆشەكلىرى ئۈستىدە تۇرۇپ الله تائالاغا قارايدىغانلىقىنى بايان قىلدى.

﴿**ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، نېمەتنىڭ (ئۇلارنىڭ چىرايلىرىدىن چىقىپ تۇرغان) ئەسىرىنى تونۇيسەن**﴾ يەنى سەن ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، ئۇلار كاتتا بىر نازۇ ـ نېمەت ئىچىدە ياشىغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ چىرايلىرىدىن نېمەت، خۇشاللىق ۋە راھەت ـ پاراغەتنىڭ ئەسىرىنىڭ چىقىپ تۇرغانلىقىنى بىلەلەيسەن.

﴿**ئۇلار ئاغزى پېچەتلەنگەن ساپ شاراب بىلەن سۇغىرىلىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار جەننەتنىڭ شارابلىرى بىلەن سۇغىرىلىدۇ.

www.munber.org

ئىمام ئەھمەد ئەبۇسەئىد خۇدرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «قايسى بىر مۆمىن ئۇسساپ قالغان يەنە بىر مۆمىننى بىر يۇتۇم سۇ بىلەن سۇغىرىپ قويسا، اللّٰه تائالا ئۇ مۆمىننى قىيامەت كۈنى جەننەتنىڭ شارابلىرى بىلەن سۇغىرىدۇ. قايسى بىر مۆمىن ئاچ قالغان يەنە بىر مۆمىنگە تاماق بەرسە، قىيامەت كۈنى اللّٰه تائالا ئۇ مۆمىنگە جەننەتنىڭ مېۋىلىرىدىن يېگۈزىدۇ. قايسى بىر مۆمىن كىيىمسىز قالغان يەنە بىر مۆمىنگە كىيىم كىيگۈزسە، اللّٰه تائالا ئۇ مۆمىنگە جەننەتنىڭ ئوت ـ چۆپلىرىدىن كىيىم كىيگۈزىدۇ».

﴿ئىچىشنىڭ ئاخىرىدا ئۇنىڭدىن ئىپارنىڭ ھىدى كېلىپ تۇرىدۇ﴾ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىبنى مەسئۇد: اللّٰه تائالا شارابقا ئىپار ئارىلاشتۇرغان، دېدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئەۋفى ئىبنى ئابباسنىڭ: اللّٰه تائالا ئۇلارغا شارابنى خۇشبۇيلاشتۇرۇپ بەردى. اللّٰه تائالا (شارابقا ئارىلاشتۇرغان) ئەڭ ئاخىرقى خۇشبوي نەرسە بولسا، ئىپاردۇر. ئىپار بىلەن (ئۇنىڭغا ئارىلاشتۇرىلىدىغان خۇشبۇي نەرسىلەر) تاماملاندى، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ.

﴿قىزىققۇچىلار شۇنىڭغا قىزىقسۇن!﴾ يەنى پەخىرلەنگۈچىلەر مۇشۇنداق ئەھۋالغا ئېرىشكەنلىكى ئۈچۈن پەخىرلەنسۇن ۋە قىزىققۇچىلار مۇشۇنىڭغا ئېرىشىشكە قىزىقسۇن! اللّٰه تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېدى: ﴿ئىشلىگۈچىلەر مۇشۇنداق زور بەختكە ئېرىشىش ئۈچۈن ئىشلىسۇن»﴾[1].

﴿ئۇنىڭغا (يەنى ساپ شارابقا) تەسنىمنىڭ (سۈيى) ئارىلاشتۇرۇلغان﴾ يەنى مۇشۇ ساپ شارابقا تەسنىم دەپ ئاتىلىدىغان شاراپ ئارىلاشتۇرۇلغاندۇر. ئەبۇسالىھ ۋە زەھھاكنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە: تەسنىم جەننەتتىكىلەرنىڭ شارابلىرىنىڭ ئەڭ ئېسىلى ۋە ئالىيسى ئىكەن.

شۇڭا اللّٰه تائالا مۇنداق دېدى: **﴿تەسنىم جەننەتتىكى بىر بۇلاق بولۇپ، ئۇنىڭدىن اللّٰهنىڭ يېقىن بەندىلىرى ئىچىدۇ﴾** يەنى بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىبنى مەسئۇد، ئىبنى ئاببىاس، مەسرۇق، قەتادە ۋە باشقىلار: اللّٰه تائالانىڭ ئەڭ يېقىن بەندىلىرى ئۇ بۇلاقنىڭ سۈيىنى ئۆز پېتى ئىچىدۇ ۋە ياخشى ئادەملەر ئۈچۈن ئۇ بۇلاقنىڭ سۈيىگە (باشقا نەرسىلەر) ئارىلاشتۇرۇلۇپ بېرىلىدۇ، دېدى.

* * * * * * *

إِنَّ ٱلَّذِينَ أَجْرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضْحَكُونَ (٢٩) وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ (٣٠)
وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ (٣١) وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّ هَـٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ (٣٢) وَمَآ أُرْسِلُواْ
عَلَيْهِمْ حَـٰفِظِينَ (٣٣) فَٱلْيَوْمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنَ ٱلْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ (٣٤) عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ (٣٥)
هَلْ ثُوِّبَ ٱلْكُفَّارُ مَا كَانُواْ يَفْعَلُونَ (٣٦)

كاپىرلار ھەقىقەتەن مۆمىنلەرنى (مەسخىرە قىلىپ) كۈلەتتى﴿29﴾. (مۆمىنلەر) ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار ئۆزئارا كۆز قىسىشاتتى﴿30﴾. ئۆيلىرىگە قايتقاندا (مۆمىنلەرنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ) مەزە قىلغان ھالدا قايتىشاتتى﴿31﴾. مۆمىنلەرنى كۆرگەندە: «بۇلار شەكسىز ئاداشقانلار» دېيىشەتتى﴿32﴾. ئۇلار مۆمىنلەرنى كۆزىتىشكە ئەۋەتىلگىنى يوق﴿33﴾. بۈگۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) مۆمىنلەر كاپىرلاردىن كۈلىدۇ﴿34﴾. (كاپىرلار)نىڭ ھالىغا (ئېسىل) تەختلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ نەزەر تاشلايدۇ﴿35﴾. (كاپىرلار مۆمىنلەرنى) مەسخىرە قىلغان قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتتىمۇ؟﴿36﴾.

---

[1] سۈرە سافقات 37 ـ ئايەت.

كاپىرلارنىڭ (مۆمىنلەرگە) يامانلىق قىلىشى ۋە ئۇلارنى مازاق قىلىشى توغرىسىدا

الله تائالا كاپىرلارنىڭ دۇنيادا مۆمىنلەرنى مەسخىرە ۋە مازاق قىلىپ كۈلدىغانلىقىدىن ۋە ئۇلار مۆمىنلەرنىڭ يانلىرىدىن ئۆتكەندە، ئۇلارنى مەسخىرە قىلىپ ئۆز ئارا كۆزقىسشقانلىقلىرىدىن خەۋەر بېرىدۇ.

﴿ئۆيلىرىگە قايتقاندا (مۆمىنلەرنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ) مەزە قىلغان هالدا قايتىشاتتى﴾ يەنى هېلىقى كاپىرلار ئۆيلىرىگە قايتقاندا (ئۆزلىرىنىڭ قىلغان مازاقلىرىدىن) هۇزۇرلانغان هالەتتە قايتىشاتتى. گەرچە كاپىرلار نېمىنى خالىسا، شۇنىڭغا ئېرىشىدىغان تۇرۇقلۇق، ئۇلار الله تائالانىڭ ئۆزلىرىگە بەرگەن نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلماستىن، ئەكسىچە مۆمىنلەرنى مەسخىرە قىلىش ۋە ئۇلارغا هەسەت قىلىش بىلەن ئۆزلىرىنى ئاۋارە قىلاتتى.

﴿مۆمىنلەرنى كۆرگەندە: «بۇلار شەكسىز ئاداشقانلار» دېيىشەتتى﴾ يەنى كاپىرلار بۇ سۆزنى مۆمىنلەر ئۇلارنىڭ دىنىدا بولمىغانلىقى ئۈچۈنلا دەيتتى.

﴿ئۇلار مۆمىنلەرنى كۆزىتىشكە ئەۋەتىلگىنى يوق﴾ يەنى ئۇ كاپىرلار ئاشۇ مۆمىنلەرنى، ئۇلارنىڭ نېمە ئىش قىلىدىغانلىقى ۋە نېمىلەرنى دەيدىغانلىقلىرىنى كۆزىتىشكە ئەۋەتىلگەن ئەمەس. ئۇلار بۇنداق ئىشلارنى قىلىشقا بۇيرۇلغىنى يوق. ئۇنداق ئىكەن، ئۇلار نېمە ئۈچۈن ئۆزلىرىنى مۆمىنلەرنى (مەسخىرە قىلىش) بىلەن ئاۋارە قىلىدۇ ۋە نېمە ئۈچۈن ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ (هاياتىنىڭ) مۇهىم بىر تېمىسى قىلىۋالىدۇ؟

الله تائالا بۇ هەقتە مۇنداق دېدى: ﴿الله ئېيتىدۇ: «جەهەننەمدە خار هالدا قېلىڭلار، (ئۇستۈڭلاردىن ئازابنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى هەققىدە) ماڭا سۆز ئاچماڭلار». شۈبهىسىزكى، بەندىلىرىمدىن بىر تۈركۈم كىشىلەر: «پەرۋەردىگارىمىز! بىز ئىمان ئېيتتۇق، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، بىزگە رەهىم قىلغىن، سەن بولساڭ ئەڭ رەهىم قىلغۇچىسەن» دەيتتى. ئۇلارنى مەسخىرە قىلدىڭلار، هەتتا ئۇلار سىلەرگە مېنىڭ زىكرىمنى ئۇنتۇلدۇردى (يەنى ئۇلارنى مەسخىرە قىلىش بىلەن بولۇپ كېتىپ ماڭا ئىتائەت قىلىشنى ئۇنتۇدۇڭلار)، سىلەر ئۇلاردىن كۈلەتتىڭلار. (سىلەردىن يەتكەن ئەزىيەتلەرگە) سەۋر قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن، مەن ئۇلارنى بۈگۈن مۇكاپاتلىدىم، ئۇلار هەقىقەتەن مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾[1].

شۇڭا الله تائالا بۇ سۈرىدە مۇنداق دېدى: **﴿بۈگۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) مۆمىنلەر كاپىرلاردىن كۈلىدۇ﴾** يەنى كاپىرلارنىڭ (دۇنيادا مۆمىنلەرنى مەسخىرە قىلىپ) كۈلگەنلىكى ئۈچۈن (قىيامەت كۈنى) مۆمىنلەر ئۇلارنى مەسخىرە قىلىپ كۈلىدۇ.

مۆمىنلەر **﴿(كاپىرلار) نىڭ هالىغا (ئېسىل) تەختلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ نەزەر تاشلايدۇ﴾** يەنى مۆمىنلەر، كاپىرلارنىڭ: "شەكسىز ئۇلار ئاداشقانلار" دېگىنىدەك بولماستىن، بەلكى ئۇلار پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرغۇچىلاردىن بولىدۇ. مۆمىنلەر الله تائالانىڭ جەننەتتە ئۆز پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدىغان يېقىن بەندىلەردۇر.

﴿(كاپىرلار مۆمىنلەرنى) مەسخىرە قىلغان قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتتىمۇ؟﴾ يەنى كاپىرلارغا مۆمىنلەرنى مەسخىرە ۋە مازاق قىلغانلىقىنىڭ جازاسى بېرىلدىمۇ ياكى بېرىلمىدىمۇ؟ يەنى ئۇلارغا ئۇنىڭ جازاسى تولۇق بېرىلدى.

---

[1] سۈرە مۆئمىنۇن 108 ــ 111 - ئايەتكىچە.

www.munber.org

اﷲ تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە مۇتەففىفىننىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org